

vu: Danny Bauwens
Vakekerkweg 43
9990 Maldegem

Bos & Hei

tijdschrift afdeling Natuurpunt: Maldegem – Knesselare
Verschijnt 4 x jaar ♦ jaargang 1 ♦ nummer 0 ♦ 6 oktober

Het kanaalreservaat te Knesselare.

Het kanaalreservaat, dit zijn de bermen en taluds langs het kanaal Gent-Brugge tussen Aalter en de kanaalbrug van St.Joris-ten-Distel, is het oudste reservaat dat door Natuurreservaten vzw wordt beheerd in ons werkingsgebied. Reeds vanaf 1985 was Quercus vragende partij om de kanaalberm te Bellem te beheren. Dit was toen qua flora en fauna onze interessanste wegberm omdat deze ooit door boeren deels werd gemaaid. Bruggen en Wegen stond hier zeer argwanend tegenover. De ommekeer kwam er in 1989. Via een WWF-project, dat scholen motiveerde om een terrein als schoolreservaat te beheren, richtte de lagere jongensschool te Knesselare, met Jacques Cleppe op kop, een aanvraag bij Bruggen en Wegen voor een deel van de kanaalbermen te Knesselare. Natuurbeleving en behoud op een tastbare manier aanleren kan maar best op jonge leeftijd beginnen. Dit jeugdige enthousiasme zien we vaak verlengd in de Jeugdbond voor Natuurstudie en natuurverenigingen allerhande. Er werd een aanvullende beheersovereenkomst gesloten met Natuurreservaten vzw omdat niet alle beheer door kinderhanden kan worden uitgevoerd.

De plantenrijkdom van dit reservaat is zeer gevarieerd. Op de stenige oeverversterking groeien immers vaak andere planten dan op het jaagpad en de steile bermen. Ongeveer 200 soorten werden daar reeds opgetekend. Vooral sedert het oorspronkelijk reservaat, dat reikte vanaf de kanaalbrug te Knesselare tot de grensscheiding met St.Joris-ten-Distel, werd uitgebreid met beide oevers vanaf de zwaairom te Aalter tot de kanaalbrug te St.Joris. Vooral het deel op West-Vlaams grondgebied is een echt plantenparadijs. Sedert de grandiose sensibilisatiecampagne 'Natuur en Landschap langs het kanaal Gent-Brugge' van 1998 zijn andere natuur reservaten-afdelingen werkzaam in kanaalgemeenten vragende partij om met beheer langs het kanaal te starten.

Een fietkaart uitgegeven ter gelegenheid van deze campagne is nog altijd gratis verkrijgbaar.

Contactadres: Etienne Vanaelst, ☎09/3745986

Het natuureservaat ‘Het Maldegemveld’

Het natuurgebied ‘Het Maldegemveld’ is gelegen in het zuiden van de gemeente Maldegem, aan de noordoostelijk rand van het Drongengoedbos. Dit 6 ha groot gebied ligt net ten noordwesten van het kasteel ‘Prinseveld’ en behoort tot het Houtland van Binnen-Vlaanderen. Het is eigendom van Natuureservaten vzw en is sinds juli 1998 erkend als een volwaardig natuureservaat.

In het Drongengoedbos zijn er slechts nog enkele kleine heidepercelen o.a. in de natuureservaten ‘het Maldegemveld’ en op het militair NAVO-vliegveld te Ursel. Ze zijn uniek gezien hun bijzonder verspreidingsgebied dat gelegen is tussen deze van de Noord Atlantische heiden (Kempen tot Noord Duitsland) en de Atlantische heiden (Zuidwest Engeland – West Frankrijk). Hierdoor geniet dit reservaat via het Life-project ‘Vlaamse Heide’ een Vlaamse en Europese ondersteuning voor het herstel van deze heide biotopen. Echter worden deze heide habitats sterk teruggedrongen door de jonge eiken-berkenvegetatie of krijgt de Adelaarsvaren en het Pijpenstrooitje op het terrein de bovenhand. Het tegengaan van de successie en het voedsel arm houden van dit heide milieu van Struikhei en Gewone Dophei zijn dus de voornaamste beheersactiviteiten. Daarnaast omvat het beheer ook het openmaken van het jonge eiken-berken bos en het afschrapen van de bovenste gras- en humuslaag, plaggen genoemd. Hierdoor tracht men de zaadbank van de heide die enkele tientallen jaren in deze klei-zand bodem kan bewaard blijven, te doen ontkiemen.

Het beoogde landschap in het natuureservaat ‘Het Maldegemveld’ is een open bos- en heidelandschap. Heidepercelen wisselen elkaar af met bos en struikstruwelen, graslanden, ... Bos en heide behouden ieder hun eigen aard maar gaan als vanzelf in elkaar over. Dit vooral komt ten goede aan zoogdieren zoals ree en vos, aan prooivogels die een afwisselend landschap nodig hebben,

maar ook aan insecten die vanuit het bos in de heide migreren. Men streeft daarbij ook naar een voldoende heterogeniteit in de vegetatie. Dit betekent dat er een voldoende afwisseling moet zijn tussen droge, vochtige of natte heide en boomopslag. Meestal is deze heterogeniteit het resultaat van variaties in het fysisch milieu en slecht in minder mate van het gevoerde

beheer. Door het herstel van de heiderelicten krijgen typische doelsoorten nieuwe levenskansen. Deze soorten zijn:

Nachtzwaluw, boompieper, boomleeuwerik, roodborsttapuit, grauwe klauwier en klapekster

Het groentje en aardbeivlinder : deze vlinders voelen zich het best thuis op plaatsen waar heide te vinden is, met hier en daar een struik van geoorde wilg en sporkehout.

Levend barende hagedis en heikikker

Planten van vochtige en droge zure gronden zoals heides, varens, zonedauw, wollegras, veenbies, klokjesgentiaan en beenbreek

Zeldzame pioniersplanten: grondster, waterpostelein, borstelbies, knolrus, veenwortel en heidekartelblad

Veenmossen en korstmossen

Na zes jaar beheer zijn de eerste resultaten heel positief te noemen. Momenteel ontkiemen struikheide, gewone dopheide, veenmos, verschillende soorten zegges en gagel op de verschillende plag- of maai percelen. Tevens werd reeds het groentje, de levendbarend hagedis en boomleeuwerik opgemerkt. Omwille van een minimale verstoring en betreding van het reservaat zal in de toekomst een wandelpad gemaakt worden zodat iedereen vrij het reservaat kan bezoeken en genieten van een oud stukje ‘ Maldegem Veldt’ van weleer.

Conservators:

Steven De Bruycker, ☎09/374 31 08; Kurt De Kesel, ☎09/374 71 16

Torrebos

Op een heuvel (vroeger “Cleythil” genaamd), langs de weg van Maldegem naar Knesselare, ligt een met grachten omringde hoeve. Dit is de voormalige proosdij van Papinglo, daterend uit de twaalfde eeuw. Het lag in de bedoeling dat monniken van de Baafsabdij te Gent vanuit deze abdijhoeve terrein wonnen op de toen alomtegenwoordige heide en “wastine” (woeste grond) door heideontginning (rechtlijnige dreven, afplaggen van heidegrond) en via visteelt in semi-natuurlijke vijvers en bos-en landbouw geld in de lade brachten. De bossen rond Papinglo waren dichte bossen, die langs de Splenterbeek, dicht bij Burkel waren minder dicht begroeid, zogenaamd “mager” bossen. Bossen en akkerland zijn in de loop der eeuwen niet aangegroeid, integendeel er waren perioden gedurende dewelke hun aandeel sterk verminderde ten voordele van de langs alle kanten omliggende heide. De bosontginning en dan met name van het Burkelbos was tot begin de twintigste eeuw een grote bron van tewerkstelling voor het dorp Kleit. Houtwinning maar ook bladgrond werd uit het bos geharkt voor verkoop aan bloemisten. Niet zonder reden heeft men Kleit het “bezembindersdorp” genoemd. Bezems werden uit berkerijs, de twijgen van berkescheuten, “ginst” (brem) of “krakke” (struikheide) gemaakt. Pas met de komst van de moderne landbouw werd het areaal bos en heide zwaar teruggedrongen tot de huidige proporties.

Het Torrebos is een biologisch waardevol bos van 3.3 hectare gelegen langs de Torredreef parallel met de Aalterbaan ter hoogte van Burkelbloem. Dit gemengd bos met een gevarieerde ondergroei van hulst, éénstijlige meidoorn, lijsterbes en gelderse roos is sinds halverwege 1998 in eigendom van Natuurreservaten vzw.

Een groepje ruwe iep, een broedgeval van sperwer, een gevulde paddestoelenlijst met o.a. gele knotszwam en rijkelijk aanwezige mossen en korstmossen maken het geheel tot een interessante “stepping stone” (pitstop maar dan niet voor de formule I liefhebbers) tussen Burkel en Drongengoed. Op sommige plaatsen dagzoomt de klei (wat niet verwonderlijk is gezien het reservaat op een getuigenheuvel ligt), elders woekert adelaarsvaren. Beheersplannen genoeg dus, die in de eerste plaats gericht zijn op het toegankelijk houden van het reservaat en het verwijderen van exoten. Op

langere termijn wordt hier en in aanpalende percelen die we graag zouden verwerven, gestreefd naar een open tot halfopen kleinschalig mozaieklandschap zoals het er destijds moet hebben uitgezien. Soortenrijke graslanden en structuurrijk bos zullen worden afgewisseld met verspreide struwelen, spontane bosopslag, houtkanten en dreven. Voor het huidige Torrebos wordt gestreefd naar de ontwikkeling van een zuur eiken-berkenbos. Voor de noordelijke percelen die nog geen eigendom zijn van Natuurreservaten alsook de percelen richting Burkel-Kallekensbos zal worden gestreefd naar beekbegeleidend essen-olmenbos (bv langs de Splenterbeek), natte heide en heischrale graslanden.

Conservator: Dirk Develter, ☎050/71 91 82

Het vleermuizenreservaat te Middelburg.

Tussen de taluds van het Leopoldkanaal en het kanaal van Schipdonk te Maldegem liggen 17 bunkers uit de twee wereldoorlogen. Deze betonnen constructies kregen in het begin van de '80 een nuttige ecologische functie. Een overwinteringsplaats voor vleermuizen. Maar deze dieren stellen enorme hoge eisen aan hun overwinteringskwartieren. Een constante temperatuur tussen de 5° en 10° C zijn van uiterst belang, alsook de hoge luchtvochtigheid van 90 à 100 % zijn van levensbelang. Op zijn minst een schemerduistere

ruimte en vooral de factor "rust". Zo'n plaatsen zijn nogal zeldzaam vandaar dat we alles in het werk gezet hebben om deze bunkers volledig en experimenteel in te richten naar vleermuizen toe.

De eerste jaren was het een beetje ongeduldig wachten op vleermuizen.

Maar na drie jaar werd ons werk beloond. De eerste vleren waren in winterslaap. En nog wel de heel zeldzame grijze grootoorvleermuis (*Plecotus Austriacus*). De jaren daarop volgden de andere soorten. Momenteel overwinteren er 4 soorten vleermuizen: Grijze grootoorvleermuis

Gewone grootoorvleermuis

Watervleermuis

Baardvleermuis

Maar deze bunker is niet alleen interessant voor vleermuizen.

Tal van andere dieren vinden hier rust! De gewone pad, alpenwater salamander, de kleine watersalamander en verschillende dag- en nachtvlinders,

verschillende soorten spinnen en insecten.

Heidereservaat op het militair domein.

Dit is gelegen op het militaire domein te Ursel, heeft een grootte van ongeveer 2.5 ha en kwam 10 jaar geleden in concessie bij Natuurreservaten vzw mede dank zij de welwillende medewerking van de militaire overheid.

We treffen hier de zogenaamde “natte heide” aan met haar typische fauna en flora. De bodem bestaat uit stugge klei, een zanderige bovenlaag is plaatselijk niet of nauwelijks aanwezig.

Dank zij veel beheerswerk kon de heide zich herstellen, een decennia geleden was het perceel bijna dichtgegroeid.

De meest typische plant is ronde zonnedauw, een zeldzaam vleesetend plantje dat groeit op zeer arme gronden. Het groeit hier talrijk op plaatsen waar de bovenlaag afgestoken is, de zogenaamde plagplaatsen. Verder vinden we er vooral struik-en dopheide en soorten als tweenervige en lage zegge.

De grassoort pijpestrootje is de meest voorkomende plant. Door jaarlijks maaien en afvoeren van het maaisel en door te plaggen kan deze soort worden teruggedrongen ten voordele van bovenvermelde soorten.

Een hier voorkomende zeldzame dagvlindersoort is het groentje, de heide is ook rijk aan nachtvinders.

De levendbarende hagedis is hier zeer algemeen aanwezig en wat vogels betreft is de boompieper hier een jaarlijks terugkerende zomergast.

Verder is er nog een wilgenbosje met een rijke mossenflora.

Er is een jaarlijkse beheersdag in december.

Conservator: Erik Blondia, ☎09/374 49 47

